

წლივ თვის წიგნებს და სხვა საქირო ქაღალდებს აბეჭდებენ ხოლო ამ სტამბაში ტექსტი „პლანეტა“ ჯერ ქართულად და ხოლო დაბეჭდილი შემდეგ კი რუსულად, წილსაც ჩვეულებრივ დასაბეჭდად მიყვას საქირო „პლანეტა“. მაქავარანს ცოტა მომსხრო ასობა აწერს ქართული ტექსტი, რომელიც კი რუსული. რასაკვირვებელია ეს საქიროს შეიქმნა ადგილობრივ ადმინისტრაციისათვის ამაში მთავრობის წინააღმდეგობა დანახა და მაქავარიანი დამატებითი ბინა. სტამბა დაბეჭდეს როგორც ამბობენ, საქმე ტფილისის ვანდარ-მთა სამხარეთლოს გადაცემა.

სოფელშიდან იმები მოდის, პურის მოსავალი მეტად კარგი პირი უჩანსო. უამინდობამ გააფუქა მხოლოდ ხილი. რასაკვირვებელია ესეც ფრიად საგრძობელი იქნენა აქაურს მებნულეთათვის, რადგან მებნულობა ერთი შემოსავლიანი წყაროა ჩვენი სოფლის მეურნეობაში.

ჰაირილა

ადგილობრივ ბანკის თავმჯდომარედ მოიწვიეს ფოთის ბანკის მუდალდერი ბ. კ. გვიგინიშვილი, 2,400 მანეთად წელიწადში.

ბ. გვიგინიშვილი უკვე შეუღლა საქმეს.

ადგილობრივ ხელოსნებს განუზრახველ გაეხსნათ შემანახველ-გამსესხებელი კანა, როგორც ვაგიგეთ სადაც ჯერ არს, უარი უთქვამთ ხელოსნებისთვის რადგან ყვირილში უკვე არსებობს წვრილი საკრედიტო ამხანაგობა. რამდენადაც ზემო ციოთ, არსებულ ამხანაგობიდან ძლიერ მწელად უზნებდათ ფულის გამოტანა.

ადგილობრივ წერა-კითხვის საზ. განყოფილებამ დაადგინა: 1 ივლისს გამართოს დაბა ყვირილში სეირნობა, რომლის სრული შემოსავალი მოხმარდება თეატრის შენობის გამოსკიდვის თანხას. ამოიჩინეს კომისია.

იაკობ გომეზაშვილის გარდასახვაზე

ხუთშაბათს, 14 ივნისს, იაკ. გომეზაშვილის საფლავზე პეტერბურ-ბურთის უნივერსიტეტის ქართულ სათვისტომოში გაიმართა ვადილი პანაშვილი. პანაშვილი შემდეგ მოკლე სიტყვა წარმოასთქვა სათვისტომოს სასულიერო გამგეობის თავმჯდომარემ ალექსანდრე ასათიანმა. ვალომე ახალგაზრდა გუნდი. დეუსწრენ პრესის წარმომადგენელნი და სტუდენტობა.

გორის სავაჭო და საქალაქო გომეზაშვილის ქართულ მოწვევებთან მოუვიდა ქ. შ. წ. ვ. გ. სახე. გამგეობის ხუთი მანეთი, რათა ხსენებულ საზოგადოებამ იაკობ გომეზაშვილის სასაფლაოზე გამოეწვიოს ერთ-ერთს ქართლის საოფლო სკოლის საყმაწვილო ქურნალი „ნაკადული“. საზოგადოება მალევე დასრულდა.

ზოგადოება მალევე დასრულდა გორის სავაჭო და საქალაქო გომეზაშვილის ქართულ მოწვევებთან მოუვიდა ქ. შ. წ. ვ. გ. სახე. გამგეობის ხუთი მანეთი, რათა ხსენებულ საზოგადოებამ იაკობ გომეზაშვილის სასაფლაოზე გამოეწვიოს ერთ-ერთს ქართლის საოფლო სკოლის საყმაწვილო ქურნალი „ნაკადული“. საოფლო მზეთის სასოფლო სკოლას.

სოფ. ჭოლევი (ქუთ. მარა). 10 ივნისს, გადახდილი იქნა პანაშვილი იაკობ გომეზაშვილის სულის მოსახსენებლად. დავსწრო სოფლის მცხოვრებთა დიდი უმეტესობა. მასწავლებელმა დ. თ. — მემ სიტყვა წარმოასთქვა.

სოფელ ბუგეული (რაქა) შაბათს, ცხრა ამ უფეს, გადავიხდილი პანაშვილი იაკობ გომეზაშვილის სულის მოსახსენებლად ბუგეულის ღვთისმშობლის ეკლესიაში ადგილობრივ სამინისტრო სკოლის კორპორაციამ მოწვევით. ბლოგინმა მ. სვიმონ ქაქელიძემ მგრძობიარე სიტყვით მიმართა ბავშვებს.

კვირას, ამავე ეკლესიაში, ამავე ბლოგინმა გადაიხადა წირვის შემდეგ პანაშვილი იაკობ გომეზაშვილის სულის მოსახსენებლად. ხალხი ჩვეულებრივად ღიად მეტი დავსწრო. მამა სვიმონმა აქაც სიტყვა სთქვა გომეზაშვილის მოღვაწეობაზე.

სამხიმრის დამაშვი

ლიევი. ლიევი ში სოფლ ქართველთაგან.

არმავირი. ნესტორ ცხევიანი და სხვანი.

ლიაშენი. ჯაოშვილისა და იოსელიანისაგან.

ტაშენი. ირაკლი და თამარ ბოქორიშვილისა და გრიგოლ თაყაიშვილისაგან.

ფონდი

იაკობ გომეზაშვილისა.

პეტერბურის ქართ. სათვისტომოსაგან 10 მანეთი.

დღევანდლამდე სულ არის 315 მ. 21 კაპ.

ტფ. ქალაქის საბჭო.

14 ივნისის კრება

განზრახული იყო, ეს კრება აწესონ ში უკანასკნელი ყოფილიყო, მაგრამ ეს ასე არ მოხდა. კრებაზე ხმოსნები ისე ხანტად მოვიდნენ, რომ მცირე-რიცხვოვანი კრებისთვის შეუძლებელი იყო ზოგიერთ საკუროდლებო საქმის გადაწყვეტა. კრება დანიშნული იყო 8 საათისთვის, მაგრამ 9 საათზე ძლივს დაიწყო. თავმჯდომარე ბ. ი. ხატისხიალი განაცხადა: რადგანაც დღეს მცირე-რიცხვოვანი კრება და ზოგიერთის საქმის განხილვა მეტს რიცხვს მოითხოვს, ამიტომ კრება-ერთი და უკანასკნელი-ორ შაბათისთვის დანიშნება.

ქალაქის 1912 წლის დაბატონების ხარჯთ-აღირებულება № 1 (54,889 მან. 38 კაპ.) საბჭომ ერთხმად დაამტკიცა.

მცირე კამათი გამოვიდა 15 მემბრანის საქმეზე, საქმე ასეა: გამგეობის გადაწყვეტილება მეფარხეთა შტატი გააუქმოს, რადგანაც ელექტრონის განათების შემდეგ საქირო აღარ არის. ამასთანავე დაუდგინა ამ შტატის მეფარხეებს რიცხვით 15 კაცს, ყოველ თითოეულ წლის სამსახურითვის ნახევარ თვის ჯამაგირი მისცემოდით. ა. ს. ბაბოიძე მოითხოვდა ერთის თვის ჯამაგირს მიეცმა, მაგრამ საბჭომ ხმის უმეტესობით დაადგინა, მიეცეთ ნახევარ თვის ჯამაგირი, რაც სულ შეადგენს 1,794 მან.

სარევიზო კომისიის ინსტრუქციის განხილვა მოხდა ორშაბათისთვის გადახდა.

გ. ი. ბორზოვის სახელობის სტიპენდიების შესახებ საბჭომ ერთხმად დაადგინა: დაარსოს სულ ხუთი სტიპენდია. ამასთანავე საბჭომ გამგეობას უფლება მისცა, სარევიზო სამსახურზე და საფინანსო კომისიებთან ერთად ბირჟისთვის შიგრი ნაწილდები პატივ გაეხადოს.

მცირე კამათი შემდეგ საბჭომ დაადგინა, 385 მან. დახმარება აღმოუჩინოს ქალაქის ფერმლად ნაყოფს ჩვეულებრივ ღიად მეტი დავსწრო. მამა სვიმონმა აქაც სიტყვა სთქვა გომეზაშვილის მოღვაწეობაზე.

სამამულიშვილო ომის ასის წლის იუბილეს აღსანიშნავად საბჭომ 300 მან. გადასცა. დღესასწაული გადახდილი იქნება გამგეობის მიერ შემუშავებულ პროგრამით. რომელიც ჩვენს გაზეთში უკვე გვექონდა მოყვანილი.

კამათი გამოვიდა საქითხმა ბ. ს. ბაბოიშვილის პენსიის დანიშნვის შესახებ. ბანი ბაბოი ქალაქის სავაჭო სამეურნეო მეთვალყურედ იყო, ქალაქს 28 წელიწადი ემსახურა და ახლა სამსახურს თავი დაანებდა, როგორც თვით სწერდა განცხადებაში, დაავადებულობის გამო. ქალაქის ექიმების იგი შეუმოწმებელი და „თითქმის სრულიად ჯანსაღ კაცად“ უწყენიათ. ქალაქის გამგეობის დაუდგინა, დაენიშნოს ბაბოვს ყოველწლიური პენსია 1200 მან. (ჯამაგირი 1,500 მან. ჰქონდა და 200 მან. საგზაო ხარჯად), ხოლო გამგეობის წევრი მ. ნ. ათაბაგოვი ცალკე აზრს დასდგამდა და 900 მან. საქმარსად უყენია. პენსიებისა და შემწეობათა განმარტებულ კომისიას კი 600 მან. დაენიშნა საქმარსად უყენია. ზოგიერთმა ხმოსნებმა განაცხადა, კომისიის დადგენილება სამართლიანი არ არის, რადგანაც ჩვენ გვაქვს ისეთი პირნი, რომელნიც გაძლიერებულს პენსიას იღებენ და ბაბოვი პირველ მსხვერპლად რად უნდა განდესო. კომისიის წევრმა ბ. ა. გათაშვილმა განაცხადა: კომისიამ ოცის, რომ ზოგიერთი გაძლიერებული პენსიები ემსახურა და ეს სამართლიანად არ იქნა. მან განაცხადებდა, პენსიების დანიშნვის დროს მქონდა ერთგვარ პრინციპით იხილმდებოდა. აზრად აქვს, ძველად დანიშნულ პენსიების

საქმეც გადათავალდებოდა. საბჭო დავთანხმდა კომისიას და დღეს ხმის უმეტესობით დაადგინა, ბ-ნს ბაბოვს 600 მან. პენსია დანიშნოს.

დასასრული ტრამვიის დირექტორის საჩუკარი გაიხარა. საქმის შინაარსი შემდეგია: ხელშეკრულებას ძალიან ქალაქის გამგეობას აზრად აქვს, მოსახლეობის დირექციას, ამჟამინდელ ქალაქში იმდენი ტრამვიის ვაგონებისა, რამდენსაც საქიროდ დანიშნავს. გამგეობას დირექციისთვის მოუთხოვინა, მომავალ გაზაფხულიდან ქალაქში 130 ვაგონი ამუშაოს. ამ ქამად 101 ვაგონი მუშაობს. დირექციას გამგეობის წინააღმდეგა წინააღმდეგ მოთხოვნილებად უყენებდა ამიტომ გამგეობის დადგენილება საბჭოში განსახიერა. საჩუკარის განხილვას ტრამვიის დირექტორი ბულოც დაესწრა, რომელიც ამტკიცებდა, რომ ვაგონების რიცხვის მომატებას სრულიად არ მოითხოვს ნამდვილი საქიროება, რადგანაც ახლაც თუ მეტი არა საქმარსი არისო. ამისთანა-საკითხების განხილვის დროს გამგეობამ თავის კრებაზე ჩვენი წარმომადგენელიც უნდა მიიწვიოს სათათბირო ხმით მინცა და მისი აზრიც გაიგოსო. ბულოცის პასუხი გასცა ა. ი. ხატისხიალმა და აღნიშნა, რომ ვაგონების რიცხვი ახლაც მეტია და სრულიადაც არ აკმაყოფილებს მოთხოვნილებასო. ამას მიმხრნენ სხვა ხმოსნებიც. ი. ს. ჯანადარამ დასძინა: დირექციის სულისკვეთება მესმის. მას სურს, უფლება მოითხოვოს ქალაქის-თვითმართვლობაში საქითხების განხილვაში მონაწილეობა მიიღოს ხოლო, კარგად მახსოვს, შარშან დირექცია ტრამვიის ანგარიშებში ჩახვედის ნებას არ გვაძლევდა, თუმცა ამის კანონიერი უფლება გვაქვსო. მე იმ აზრის ვარ, რომ დირექცია ჩვენს სტრუქტურულად არ დაუშვებარე ვადამ წყვეტის და არც სათათბირო ხმითაო. საბჭომ კამათის შემდეგ დღის ხმის უმეტესობით დაადგინა, დირექციის საჩუკარი უყურადღებოდ დასტავოს.

მოლოდულ გზაზე

თავდა-ზნაურთა საქმეების გამო.

თავდა-ზნაურთა საქმეები და განსაკუთრებით კი არჩენების შემდეგ ადგილობრივ პრესის მსჯელობის საფუძველზე თავდა-ზნაურთა საქმეების დასაფიქრებელია. როგორც მოსალოდნელი იყო, ბევრი უქსაყოფილო დარჩა იმ ოპორტიონით, რომელიც თავიდანვე ჩვენმა გაზეთმა დაიკურა. უქსაყოფილონი არიან ის გაზეთები, რომელნიც ვერც წოდებულ „ოპორტიონის“ ახრთა გამომართვებულ იყვნენ, უქსაყოფილონი არიან, რათქმაუნდა, დეპუტატთა საქმეებში უწინდელ მსჯელობის მომარტონი. ორივე მხარეს ოლბად იმედი ჰქონდა, რომ ამ ბრძოლაში, რომელიც თავდა-ზნაურთა საქმეების გა-

რწმენა გაიმართა, ჩვენი გაზეთი ან ერთის მხარეს დაიჭერდა, ან მეორეს. ეს ასე არ მოხდა, და ამიტომაც ორივეს მხარეს დასაფიქრებელი შეგვიტოვებოდა. თავდა-ზნაურთა საქმეების გამო ჩვენს გაზეთში ბევრი წერილი დაბეჭდა. ამ წერილებში ნათლად სჩანდა ჩვენი პოზიციის გაგება, როგორც თვალსაზრისით ვუცტყეროდით თავდა-ზნაურთა საქმეებს, ან რაში გვებედით ჩვენს მიზანს და დანიშნულებას ამ ბრძოლაში. ამიტომ დღეს ამის შესახებ ლაპარაკს აღარ გავაგრძელებთ.

ჩვენი მიზანია დავარდებით ის საბუთები, რომელიც ჩვენი პოზიციის წინააღმდეგ მოწყაეთ ჩვენსეულ თანამოაზრებს, დღეს იმითანა მაქვს საქმე. მაშინ ჩვენი იდეური მოწინააღმდეგეებიც მიხვდებიან, თუ რად დადებულა ამ გზას. მიხვდებიან, რომ არაფერ არ ჰქონდა უფლება მფიქრა, რომ ჩვენ სხვანაირად შეგვეძლო მოვეტყულებოთ.

თავდა-ზნაურთა საქმეები შეგვიძლიან შევფასოთ **საზოგადოდ** და **კერძოდ** განვით, რომელიც განსაზღვრულ იდეურ მიმართულებას იმამონაშტველობს ითვლება, ვალდებულია ყოველი მოვლენა შეფასოს უბრალოდ ყოველის თანხმად იმ მთავარ მიმართულებას, რომელსაც ემსახურება. წინ უნდა წაიმიძღვაროს ეს მთავარი მსოფლო-მშენებლობა, წინ უნდა წაიმიძღვაროს თვითი პრინციპები და ყოველი მოვლენას შევიკლო ამ პრინციპების თვალსაზრისით. ყოველ-გვარ ღირებულებათა გამოსარკვევად საქიროსა საზოგადო, კრიტიკიური. იმის გამოსარკვევად, თუ რა საზოგადოებრივ ღირებულებას წარმოადგენს ეს თუ ის მოვლენა, ეს თუ ის მიმართულება, საქიროს საკუთარი კრიტიკიუმი, საკუთარი საზომი. ჩვეულებრივად საზოგადოების ნაწილის ერთგვარი აზროვნება ზღვრება ხოლოდ სწორედ იმ საზომად, რომელიც საშუალებას აძლევს საზოგადოების მთელს ჯგუფს ერთნაირი თვალსაზრისით შეხედოს ყოველს მოვლენას. ვისაც სურს ამა თუ იმ მიმართულების მთლიანად უწინააღმდეგობა, არასოდეს, არც 3-4 პატიკულ მოქმედებაში, არც თეორიულ მსჯელობის დროს არ უნდა დაივიწყოს ეს და თავისი მოქმედება და მსჯელობა ყოველთვის უნდა დაუქვემდებაროს იმ მთავარ პრინციპებს, რომელნიც ჩვეულებრივად ყოველგვარ მოვლენის დასაფიქრებელი კრიტიკიუმად არის ხოლოდ გადასტყუებული. იქ, სადაც უწინააღმდეგობა არ არსებობს, არ არის არც აზრთა ერთგვარობა.

ასეთი საზოგადო. თვალსაზრისით თუ შეგვებდით თავდა-ზნაურთა საქმეებს, მივალთ მრავალ საკუროდლებო დასკვნამდე, რომელთა შესახებაც გვიდდა გაუზნაბროთ ჩვენი აზრი მკითხველებს და განსაკუთრებით კი ჩვენს თანამოაზრებს.

თავდა-ზნაურთა წერილები კრებებზე იბეჭოდა ორი უმთხვარესი ჯგუფი. უფრო ხალხიანად იყო მოვლენილი მათგან, რომლებიც უფრო მეტად სოციალურ-ეკონომიკურ-ბოლშევიკურ-საქართველოს წინააღმდეგ მსჯელობდნენ, მეორე კი — შეადგენდა მათს „ოპორტიონის“ რანაირად უნდა ყოფილიყო ამისთანა პირთაგანში ჩვენი პოზიციით, თუ მის გამოძენას შეუძლებით იმ სახელმძღვანელო პრინციპების თანხმად, რომელსაც ვემსახურებთ?

ჩვენი პოზიციით უნდა ყოფილიყო მხოლოდ ისეთი, რომელიც მოგვაშორებდა ერთს მხარესაც და მეორესაც, ჩვენ არ შეგვიძლიან შეგვეძლო თავდა-ზნაურთა წოდებები და წესებულებაში ოპორტიონა, რადგანაც ასეთი მდგომარეობა საზოგადოებრივ ღირებულებას აბსურდამდ მიგვიყვანდა. უპირველესად ყოველისა უნდა გავანახო ჩვენს მოწინააღმდეგეებს ის დემოკრატიული პრინციპი, რომელიც საჩუკლად უდევს ჩვენს აზროვნებას და რომელიც დღეს, რეაქციის ხანაში, როდესაც დაიწყებდა მიეცა ძველი პრინციპები და აზრები, „კაბინეთური“ პრინციპად იხილებოდა არამც თუ ჩვენს იდეურ მოწინააღმდეგეებს, თანამოაზრეთაც კი. იგი დემოკრატიული პრინციპი გვასწავლიდა და დღესაც გვასწავლის, რომ ჩვენი მოქმედების ასარჩენი თავდა-ზნაურთა წოდებრივ დაწესებულების ფარგლისა სტოლებო. ჩვენი უნდა შევადგინოთ არა ოპორტიონ თავდა-ზნაურთა დაწესებულებაში, არამედ უნდა დაუპირისპირდეთ ამ თავდა-ზნაურთა დაწესებულებას როგორც ოპორტიონი. ამას გვაყვავებს ჩვენი პრინციპები და იგიც უნდა წავიმძღვაროთ ხოლოდ ყოველთვის. რომელიც პრაქტიკულ ცხოვრებაში რაიმე ნაბიჯს გადასდგამთ.

თუ ასე არ მოვიქცით, როგორც ზეითაც ვსთქვით, ლოდიკურს აბსურდამდე მივალთ, და აი რატომ. ყოველ ოპორტიონის თანდაყოლილი აქვს ტენდენცია ზრდისა და პოზიციად გადატყუვის. ოპორტიონი იბრუნდება შეინახოს, არასოდეს, არც 3-4 პატიკულ მოქმედებაში, არც თეორიულ მსჯელობის დროს არ უნდა დაივიწყოს ეს და თავისი მოქმედება და მსჯელობა ყოველთვის უნდა დაუქვემდებაროს იმ მთავარ პრინციპებს, რომელნიც ჩვეულებრივად ყოველგვარ მოვლენის დასაფიქრებელი კრიტიკიუმად არის ხოლოდ გადასტყუებული. იქ, სადაც უწინააღმდეგობა არ არსებობს, არ არის არც აზრთა ერთგვარობა.

წარსულიდან

ჩამი მოგონებანი.

2*)
1888—1895 წ.წ.

თში, უძველია, დღესაც ბევრს ახსოვს აწ განსვენებული მარამი ანუ, როგორც ყველანი ეძახდნენ, მია მიქელაძის ქალი ქორკაშვილისა. ის თავის დროზე განთქმული იყო სილამაზით, დარბაისობით და ქუთის მიუხედავად იმისა რომ ვერაბიული განათლება არ ჰქონდა მიღებული, შედარებით განვითარებული ადამიანი იყო, რომელსაც ესმოდა ახალი დროის მისწრაფება-მოთხოვნანი. ამ მხრით მასზე დიდი გავლენა მოახდინა უსაყარლეს შვილის-გიორგის ზნაოვიჩის (მიაის პირველი ქმარი სამხედრო ექიმი ზნაოვიჩი იყო) დატუსაღებამ, გასაზარებლად და ბოლოს, კატორგაში გაგზავნამ. გიორგი 17 წლისა არც-კი იყო, ქუთისის გიმნაზია რომ გაათავა, და პეტერბურს გაემგზავრა, სადაც ტემბროლოგიურ ინსტრუქტორში შევიდა. მალე გაერა მშინდელ სარევიო-ლიუტოი მოძრაობაში და თვალსაზრისით ადგილი დაიკურა მოწინავე მებრძოლ ახალგაზრდაში, როგორც დიდის ენერჯის, ნიქის და ღრმა რწმენის ადამიანმა. 1876 წელს იგი დაატუსაღეს, რამდენისამე წლის შემდეგ გაასაპარტლეს (გერცე წოდებული ორბოცა თოი კაცის პროცესი) და 6 წლის კატორგა მიუსჯეს. ბევრი ტანჯვა-ვაება გამოიარა ახალგაზრდამ დატუსაღებამ და დაწყებული ვიღაც სამშობლოში დაბრუნებამდე (1889 წ.) და ადგილად წარმოასდგენია, როგორ და იტანჯებოდა დღეა მისი, რომლისთვის გიორგი ჯერ კი-

დევ ბავშვი იყო და რომელსაც სიზმარშიაც-კი არ მოეცნებოდა, თუ მის საყვარელს ბავშვს ასეთი მწარე ხედვრი ერგებოდად მოხსუცებელი ქალი ორჯულ წავიდა ქუთისიდან რუსეთს—ერთხელ პეტერბურს, მეორედ ხარკოვს—თავის შვილის საშეგლად და სანახავად. შვილი რადს უშველიდა, ხოლო ნანს-დაც კი მოახერხა. ზნაოვიჩი იმ დროს ბელგოროდის ცენტრალური სატუსაღოში იჯდა, საიდანაც ციმბირს (კატორგაში) უნდა გაემგზავნათ. ხარკოვის გენ-გუბერნატორად მშინ იყო მ. პ. ლორის-მელიქოვი, რომელიც პირადად იტანდა მარამი მათეს ასულს და ნება-მისცა შვილის ნახვისა მხოლოდ ორჯერ თუ-სამჯერ. პირველმა ნახვამ ახალგაზრდა შვილისად საარგენტო მარამაში და ბორკილებში სახარელი შთაბეჭდილება მოახდინა. მახსუცებ, ეს სურათი ღრმად ჩაიბეჭდა გულში და ადვანს იგი მძულუარებობა მტარვლებისადმი...

დღევანდელ უამინია ჩემთვის ტორილითა და ოხვირის მე შეგვიდდა და მთლად გიორგის თავდასახვად, შემდეგში, როცა მე უკვე გიმნაზიის უფროს კლასში ვიჯექ რასაკვირვებელია, ეს ამბები ჩემსეულად და შთაბეჭდილებას მოახდენდენ. აღწერა რწმენის ადამიანმა. 1876 წელს იგი დაატუსაღეს, რამდენისამე წლის შემდეგ გაასაპარტლეს (გერცე წოდებული ორბოცა თოი კაცის პროცესი) და 6 წლის კატორგა მიუსჯეს. ბევრი ტანჯვა-ვაება გამოიარა ახალგაზრდამ და დაწყებული ვიღაც სამშობლოში დაბრუნებამდე (1889 წ.) და ადგილად წარმოასდგენია, როგორ და იტანჯებოდა დღეა მისი, რომლისთვის გიორგი ჯერ კი-

დღევანდელ უამინია ჩემთვის ტორილითა და ოხვირის მე შეგვიდდა და მთლად გიორგის თავდასახვად, შემდეგში, როცა მე უკვე გიმნაზიის უფროს კლასში ვიჯექ რასაკვირვებელია, ეს ამბები ჩემსეულად და შთაბეჭდილებას მოახდენდენ. აღწერა რწმენის ადამიანმა. 1876 წელს იგი დაატუსაღეს, რამდენისამე წლის შემდეგ გაასაპარტლეს (გერცე წოდებული ორბოცა თოი კაცის პროცესი) და 6 წლის კატორგა მიუსჯეს. ბევრი ტანჯვა-ვაება გამოიარა ახალგაზრდამ და დაწყებული ვიღაც სამშობლოში დაბრუნებამდე (1889 წ.) და ადგილად წარმოასდგენია, როგორ და იტანჯებოდა დღეა მისი, რომლისთვის გიორგი ჯერ კი-

ასეთი უცნაური კორტევი არჩეულ-ლებრივ რამ იყო და ხალხში დიდ სენსაციას გამოიწვია. „სტუდენტები, (სტუდენტის სერთუკი მეცვა), სტუდენტი დაუქვითაო!“ მესმოდა თანაგრძობის ხმა სხვა და სხვა ადგილას შეგავფიქრებ დამსწრეთა... მიველით საფარდობა მშარველობაში, სადაც მალე წარვდექ უამსჯავრამს წინამე. ბატარა თანხმ დიდ პოლეს ერთ მხრიდან მოსდომოდ სამი კაცი: პროკურორის ამხანაგი ნემოკოჩიციკი, ჟანდარმთა სამმართველოს უფროსი პოლკ. ნესტერევი და მისი ადოქტრანტი ფედოროვი. ჩვეულებრივ ფორმალურ კითხვების შემდეგ ნესტერევი დიდის რიხით შემეკითხა:—დარბობთ თუ არა, რომ თქვენ ეკუთვნით საბორტო-მოქმედლო კავშირს, რომელიც თავის თავს „ნაროდნაია ვოლისა“ პარტიის უწოდებო?

*) მს. პირველი ნაწილი ამ წერილისა.

ლა და მერე ბროლის ველი მიატრია, ან განაგრძენ წოდებრივ დაწესებულებაში. მგონია ყველა დამეთანხმება, რომ ჩვენს თანამოზრეს ვერ შეუძლია აირჩიოს ვერც ერთი და ვერც მეორე გზა. პირველი უაზრობა იქნებოდა, მეორე კი დალატი დემოკრატიული პრინციპებისა. კონფლიქტი შემეშვევებულ აზროვნებასა და პრაქტიკულ მოქმედების შორის უკანასკნელ შემთხვევაში უსათუოდ დიდადებდა. და რომ ეს ასეა, ამას ნათლად ამტკიცებს წრეგანდელი საზოგადო კრება, სადაც ამ კონფლიქტმა უკვე იჩინა თავი. თუ რაში გამოიხატა კონკრეტულად ეს კონფლიქტი, ამასზე საუბარი გვექმნება ქვემოთ, როდესაც გავარჩევთ ჩვენს გაზეთში დაბეჭდილ ბან იმ—ამ—ის წერილს.

არ. ჯ.—ველი.

ილიას კვლის საკმა.

წ-კ-გ. საზოგადოების კრების დადგენილების თანხმად უსდგა კომისია საზოგადოების გამგეობის სპეციალისტების (მატარის გრინგესისა, შერლონგისა და ვაბაშვილისა, ხუროთ-მოძღვრის კალგინისა, იმე. ქურდანიანისა) და კერძო პირთაგან. ამ კომისიამ 15 ივნისს დაათვალიერა ნ. ნიკოლაძის მიერ გაკეთებული სტატუა ილიას საფლავზე დასაფლავებელი და აგრძელებს ნიში სტატუის დასაფლავებელი, საზოგადოდ ძველ შესახებ კომისიამ ის არც გამოსთქვა, რომ იგი რასაკვირვებელია ვერ დააკმაყოფილებს ქართველის ერთს უდიდესსა და ტრადიციულ ადამიანს გრინგესის ტანჯულის საგრაფო გენოსის მიმართ და მკვირ არ არის ერთი თავის მოსაფლავებელი გრინგესისა და ილიას საფლავზე დასაფლავებელი უფრო დიდი შემოქმედებას ამ სფეროში, რათა უკუდავ ჰყოს დიდი მოძღვარი და თავისი თავისის ცემა მის წინაშე, მაგრამ თუ მივიღებთ—იხედველობაში რომ ძველში დადებული ფული მეტად მცირეა და აგრძელებს თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ამ ფულით არ შეიძლება საქმის შეთავაზებას გამოჩინების ძალებისთვის მიემართა—ძველი უნდა ვიცნოთ გამოსადგად და ხერხიანად, რაიც შეეხება კერძოდ ბ. ნიკოლაძის მიერ გაკეთებულ სტატუის იგი რიგობად გაკეთებულია, თუმცა აქვს დეფექტები, მაგრამ ამა ისეთი, რომ ითქვას რომ მისი დიდება საფლავზე რაიმე მხრით საჩოთირო იყოს. იმისი თქმაც კი შეიძლება, რომ უკეთესი ძველი არც კი მოიპოვებოდა ტფილისში. ხოლო ნიშის შესახებ კომისიამ ის აზრი გამოთქვა, რომ ისეთი თვალსაზრისი დეფექტები აქვს, თუ ეს დეფექტები არ იქნება მოსაბოძლი უკვლად შეუძლებელი იმისი ეგრე დატოვება. ამის გამო კომისიამ ამოირჩია სამი კანდიდატი:

1. ივანე მამის თუ იმას, იყავ ამა თუ იმ კრებაზე, იყავ თუ არა სტუდენტთა ცენტრალურ სარეგულირებელი ორგანიზაციის და სხვა... საკითხები ადვილიდან იყო გამოგზავნილი და ზოგიერთი ისე მენიშნა, რომ ძალიან გაკვირდი და შევშოვდი. საქმე ისაა, რომ ორიოდე სხვაზე მეტად საიდუმლოდ გექმნა გამართული, თუმცა სამისი არაფერი არც ამ სხვაზე მეტად გავიკეთებია; მაგრამ 8 კაცის მეტი არ დაესწრებინათ და სხვა ამხანაგებმა ამ სხვა მემბრის არაფერი იცოდნენ. წარმოადგინეთ ჩემი განცხადება, როცა ამ ორ სხდომის შესახებ და იქნა დაპირების გამოც შეგეკითხნენ კანდიდატები! ცხადი იყო, ვინც იცავს ამ შვიდ კაცში გაუცხოვრებულ და ყველაფერი, მაგრამ ვინ? სული შემეხუთა, თმა ქალსზე დამიდგა, როცა შეიძლება ამხანაგის სახეზე გამოვიღებ თავში. არა, არც ერთზე შეჩერება არ შეიძლება, მაშ როგორ ავხსნა ეს ჯადოსნური გამკრიბობა კანდიდატებისა...

ადარისა? გათავდა, ციხეში წაიყვანეს და ისევე თავბრუსხვევით დავიკვირე: ისეთი საჩარხლო შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე იმ ვარაუდებამ, რომ ამხანაგებზე უკეთესი უნდა შეიქმნა. ამაზე ფიქრმა დამტანჯა სანამ ციხეში ვიჯექი; მინდოდა გამეფო რაზე, მაგრამ რანარაღი მხოლოდ ციხიდან განთავისუფლების შემდეგ, ზაფხულში, ადვილიდან ჩამოსული ამხანაგებისაგან ვაგივრე ცოტათი საიდუმლო, თუმცა ბევრი რამ დღესაც გამოურკვეველია ჩემთვის ამ ამბავში. აი თურმე რა მომხდარა: როგორც ზემოდ ვწერდი, არაფერიც არც შემდეგ ზოგი დაბატონებული სტუდენტი ადვისი ციხეში დასტო-

ვი: პროფ. ივ. ჯავახიშვილი, ხუროთ-მოძღვარი კალგინი და მხატვარი გრინგესი, რომ ერთად იმე. მამარაშხია და ხუროთ-მოძღვარი კლდიაშვილიან შეუდგნენ ამ ნიშის გადაწყვეტას. ჩვენზე ღრმა შთაბეჭდილება მოახდინა ამ კომისიის სხდომაში, მოახდინა იმით, რომ დაერწმუნდით ილიას სახელი დღით-დღე იზრდება, დღით-დღე სათაყვანო საგნად ხდება არა თუ ყოველივე ქართველისათვის, არამედ ყოველივე რიგიანის კაცისათვისათვის. ამ მხრით ფრად შესანიშნავი იყო მხატვრის გრინგესის სიტყვები: ილიას სახელი ბრძანა ბ. გრინგესიმ არა მარტო ქართველებისთვის, თაყვანსაცემია მისი სახელი ყოველი უცხოელისათვის, რომელიც საქართველოში დაბადებულია და აღზრდილია. მისი სახელის პატივისცემას ჩვენც ისეთი მოწიწებით და ისეთსავე კრძალვით ვეკიდებით, როგორც ქართველი ერთი და ჩვენც არასდროს არ მოვიტოვებთ და არც არავის ნებას მივცემთ მისი სახელის ხსენებას უფროსად და უკადრისად მოვეცნობა. სასამართლო იყო მართლაც ასეთი სიტყვები, გულწრფელად და დიდი მღელვარებით ნათქვამი. ნუ თუ ეს არ ამტკიცებს, რომ ილიას ცხოვრების ტრადიციის მომზიდველად მოქმედებს ყოველ განათლებულ და ადამიანურად მოაზრე კაცისათვის და რომ ამ ტრადიციის შეგრძობა იზრდება თან და თან, გაიშლება, გაიმართება და ქართველის ერთს მოსაზრებულ გრინგესთან მის ცხოვრების ტრადიციისათვის და ილიას სახელის გარშემო დატრიალდეს და იმ გრინგესისა, რომელიც ამ უბედურებამ ჩაუნგრვა ჩვენს ერს.

კიკა აბაშიძე.

პაპალაშვილი საპროტოქსის სახელად გზავნი.

მეგობრის მოკვლა და ყაზალების შეხვედრა გუბერნატორთან. 13 ივნისს, საღამოს 9 საათზე, ტფ. გუბერნატორი საქართველოს სამხედრო გზით ავტომობილით ტფილისში ბრუნდებოდა, მცხეთის მახლობლად, დახვრტული ციხისთან, რუს ბიზრად სამი ცხენოსანი მიდიდა, რომელთაც ავტომობილს დაუძახეს: „ფრთხილად, ფრთხილად“. იქვე რუსოსან, მხედრების უკან, ეტლი იდგარის მგზავრით. ეტლის გარშემო კიდევ რამდენიმე კაცი იყო. ავტომობილი მაინც მიდიდა, გაიარა კიდევ 200-250 საყენი და უკანინდან კიდევ მოსმა ყვირილი: „გაჩერდი, ფრთხილად...“

გვეს და მათ შესახებ გამოძიება სწარმოებდა.

მათ შორის იყო ერთი ეზარაღი, გვარად ვინცბურგი, მეტად ენერგიული და ნიჭიერი ახალგაზდა, რომელიც ყოველად საიქმოდ ამხანაგად მიგვიანდა ყველას. სამი თუ ოთხი თვის შემდეგ ვინცბურგი ციხიდან გადაუყვანიათ პსინიატრულს სამკურნალოში, როგორც ძალზე წერებდნენ აშლილი და ცოტათი შერყეული. მისი სანახავად სამკურნალოში მისულ სტუდენტებისთვის ვინცბურგს მთელი ისტორია უამბინა: საშინლად მაწულებს ციხეში, ბევრჯერ მცემენ, თითქმის სულ კარგობაში ვდვო, ბოლოს ჰაინრიხის მიმართვის და რაც ვიცი სტუდენტების კრებისა, ყველაფერი მათქმევინეს ჰაინრიხის მიხედვით. მისი დროსადაც ისტორიაში ბევრი რამ არის გაუგებარი. ადვისი პოლიტიკურთა ციხეში მეტად სასტიკი არტიმი სუფევდა, მაგრამ ცემა-ტყეპაზე არაფერი ვაგივრინა. მერე, ეს ჰაინრიხის რაღა? მეორეს მხრივ, ვინც სპეკულირებდა: ვინცბურგი ფიზიკურად და ძლიერი იყო და სრულიად ჯანსაღი, სულითაც მეტად მაგარი ადამიანი იყო და ორ-სამ თვეში რა მოუვიდა, რომ ფიზიკურადც ინვალიდი გახდა და პსინიატრების პატივტრე შეექმნა?!

ასე თუ ისე, იმის წყალობით ბევრს იხსენებ და დისაჯა, თვითონ-კი მალე სამკურნალოდანაც გამოვიდა და ადვისში დარჩა. შემდეგში ეს გინცბურგი სიონისხის მხუროვანი ადვტორი გახდა, საზღვარ-გარეშე წავიდა და აესტრის ქალაქ ლოვში რუსულ ენაზე სიონისტურ გაზეთს გამოსცემდა...

გ. ლასხიშვილი.

ავტომობილი გააჩერეს. გუბერნატორი ძირს ვადგოვდა. მასთან მიიტრია ერთი ბიჭი და აღვუვით უთხრა: ჩემს თვალწინ ახლა ვილაქ უკანონოებმა მეეტლე მოკლეს, რომელსაც ისინი არ წაიყვანია. მიწაზე მარტოაც მოკლული კაცი ევლო, იგი ყოფილა სტაროსელის მეეტლე თუშურაშვილი. როდესაც ბიჭი გუბერნატორს ელაპარაკებოდა, ციხის ნანგრევებიდან თოვების გახშირებული სროლა მოსმა, რომელიც ჩქარავე შესწყდა. აი ადვილს, სადაც მოკლული კაცი ევლო, ბოქალური თავის დარაჯებით ჩქარა მოვიდა. გუბერნატორმა იგი ნანგრევ ციხისაკენ გაგზავნა, კი არ ნანგრევ ციხისაკენ გაგზავნა, სადაც სროლა უკვე შეწყვეტილი იყო. ამის შემდეგ გუბერნატორმა იგი დღე-ღამე მისი მარტოა და დიდი მღელვარებით ნათქვამი. ნუ თუ ეს არ ამტკიცებს, რომ ილიას ცხოვრების ტრადიციის მომზიდველად მოქმედებს ყოველ განათლებულ და ადამიანურად მოაზრე კაცისათვის და რომ ამ ტრადიციის შეგრძობა იზრდება თან და თან, გაიშლება, გაიმართება და ქართველის ერთს მოსაზრებულ გრინგესთან მის ცხოვრების ტრადიციისათვის და ილიას სახელის გარშემო დატრიალდეს და იმ გრინგესისა, რომელიც ამ უბედურებამ ჩაუნგრვა ჩვენს ერს.

წლიურ ხელის მოქმედებას საყურადღებოდ

ამით ვაცხადებთ, რომ თანხმად ხელის მოწერის პირობებისა, წლიური ხელის მოწერის ფასის გადასახდელი მეთოდი და უკანასკნელი ვადა არის 1 ივლისი, როდესაც გადახდილი უნდა იყოს სრული ფასი 8 მან. და 50 კ. „სახალხო გაზეთის“ კანტონა.

ალ. ქარუმიძე. ჯამაგირების მომეტება მსახურთათვის არ უნდა გვეცნებოდეს. ცხოვრება თან და თან რთულდება. მოთხოვნილება იზრდება. რაც წინა დღე ყოფილა საცხოვრებლად, ის ადარ გვეყოფინს დღეს. იმისთვის ჯამაგირებს წუ მოვეუბნებეთ. რად გააძვირებ ხორცი? წინა დღე ვაჭარა 8 კაპ. იყო, ესლა 20 კაპ. ჰქვოდა. რად გააძვირებ სანაგავსე? ცხოვრება არ უნდა ამ ხალსს? თუ არ მოვეუბნებთ, რიგინი ადამიანი აქ არ იმსახურებს. სხვაგან თუ კი უმეტებენ მოხელეთ, ჩვენ რაღა ვართ? (ყვირილი. არაფერი ისმის. ყველა თავისს გაიძახის). თავიჯდომარე წინადადებას აძლევს ორატორთ ლამაზაკის ნება ითხოვონ.

გ. ბერძნაშვილი. თუ კი აქ მსახურთათვის გაძვირდა ცხოვრება, ჩვენთვის, დარბებისთვის, კი არ გაძვირებ? ხორციში ჩვენ კი ნაკლებს ვაძლევთ? ცხოვრების სიძვირით ჩვენ უფრო ერთი ორად გვძვირება ტყუილ. ჯამაგირები არ უნდა მოვეუბნებოდეთ.

ბ. ფავლენიშვილი. რასაკვირველია კარგია, რომ მოვეუბნებთ ჯამაგირებს, მაგრამ საქმისათვის ჩვენი საზოგადოების წელი ასეთ ხარჯს? ბ. ქარუმიძემა ბრძანა ცხოვრება გაძვირდა. თუ დირექტორებისთვის გაძვირდა ცხოვრება, დაბალ მსახურთათვის უფრო სულის ამომღვლია ეს სიძვირე. წინადადებას ვიდრე მოვეუბნებთ ჯამაგირები ბუღალტერზე ქვეთა მოსამსახურეთა.

ო. როსტევენიშვილი. (ლაპარაკს იწყებს რუსულად. წინადადებას აძლევს ოლამაკოს ქართულად, რადგან ქართული კარგად იცის. რუსულად, რუსულად ვისმის „ოპოზიციონერთა“ ყვირილი. იწყებს კვლავ რუსულად) * ბ. ბ. დირექტორები ისედაც უზრუნველყოფილი ბრძანდებიან. ჩვენ რომ ყოველ წელს ვუმატოთ ჯამაგირები სად წავა საქმე? ჩვენი ბანიკი ამას ვერ იტანს. აგრე ხშირ-ხშირად რატომ არ აწინაურებენ მაგ. აფიცრებს და სხვ.? წინადადება შემომაქვს, ვინც უიშობისა უზრუნველყოფილი არიან, იმათ ნუ ვუმატებთ. მოვეუბნებთ ისე დაბალ მოსამსახურეთ, რომელნიც შრომით არიან დატვირთულნი.

ზ. ქიტიაშვილი. (აღშფოთებულად, რომ როსტევენიშვილს სთხოვს რუსულად ელაპარაკან) ბე, როგორც საბრევიზო კომისიის თავმჯდომარე, დაერწმუნდი, რომ ბანიკის საქმეზე კარგად მიდის. ამიტომ ჯამაგირები რომ მოვეუბნებთ, ამით ჩვენ არ ვიზარდებთ. პირიქით მოვიგებთ, რადგან საქმეს უფრო მუყაითად, ერთგულად მოეკიდებიან. აქ საქმეს აფიცრებს და სხვ. გვიან აწინაურებენ. გეთანხმებით, მაგრამ ისინი უზრუნველყოფილი არიან. მათი სამსახურის სახელმწიფო სამსახურია. მათ სამსახურიდან აგრე ადვილად არ ითხოვენ. აქ კი თქვენ ვერ უზრუნველყოფთ ვერავის იმისაგან, რომ დღეს თუ აქ არის, ხვალ ბანიკის გარედ არ დარჩება. ვარწმუნებთ ამაზე პატივსა, მუყაით ხალსს თქვენ ვერ იმოვიტით—თუ ჯამაგირებს არ მოვეუბნებთ. ზარალი სფიქტრებელი არაა. თუ 1911 წ. ასი თუმიანი დავგროს მოგება, ვინმე მოგებენ მიმდინარე წელს მოგება მეტი იქნება. წინადადებას ვაძლევ საზოგადოებას მუხლობრივ განვიხილოთ ეს საკითხი.

ა. მთავალიშვილი. აქ გვიბრძანებს ბანიკის საქმეზე კარგად არის; მე კი ვიტყვი, რომ ბანიკის საქმეები ცუდად არის. რასაკვირველია კარგია, ჯამაგირები რომ მოვეუბნებთ, უფრო ერთგულად იმსახურებენ. მაგრამ საქმე ისაა აფიცრები უნდა ხარჯს თუ არა. ავილოთ აქ მსახური და შევადაროთ მათ, ვინც აქედან ვალს იღებს. ხალსს სული ხდება. პროცენტს დიდს ახდევინებთ და იძულებული ხდება აქედან ტფილისის ბანკებს მიმართოს. ახლა შევადაროთ ჩვენი ბანიკი გორის ხაზინას. ამაზე მეტი მოსამსახურენი არც იქ არიან, მეტი თანხაც ატრიალებენ, მაგრამ ვერ ხშირ-ხშირად იქ ჯამაგირებს

ბ. თვალაშვილი. ბანიკის საქმეებზე დაგვირგება და იქიდან ვაგისტრირება ხარჯებისა. ჯერ ეს არის საკითხი—მოვიგებთ? თუ მაგ ჯამაგირების არაა მსურთ სამსახურ ბანიკის მოსამსახურეთ, მიბრძანდნენ. მათა ალავას სხვები გამოჩნდებიან. (ტყუილად) * ბ. ბ. დირექტორები ისედაც უზრუნველყოფილი არიან. მათი სამსახურის სახელმწიფო სამსახურია. მათ სამსახურიდან აგრე ადვილად არ ითხოვენ. აქ კი თქვენ ვერ უზრუნველყოფთ ვერავის იმისაგან, რომ დღეს თუ აქ არის, ხვალ ბანიკის გარედ არ დარჩება. ვარწმუნებთ ამაზე პატივსა, მუყაით ხალსს თქვენ ვერ იმოვიტით—თუ ჯამაგირებს არ მოვეუბნებთ. ზარალი სფიქტრებელი არაა. თუ 1911 წ. ასი თუმიანი დავგროს მოგება, ვინმე მოგებენ მიმდინარე წელს მოგება მეტი იქნება. წინადადებას ვაძლევ საზოგადოებას მუხლობრივ განვიხილოთ ეს საკითხი.

გ. როსტევენიშვილი. მოვეუბნებთ ჯამაგირები დაბალ მოსამსახურეთ, დიდს კი ისე დავტოვებთ.

არ უმატებენ. რა საჭიროა ჯამაგირების მომატება, დაუკელით პროცენტი, რომ ხალხმა თავისუფლად ამოისუნთქოს და ბანიკის საქმეებიც კარგად წავა. **სან-განი-ძე.** (დასასრული იქნება)

საქალაქო გამოფანა პესიპრობში.

ვის არ ესმის, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს სკოლას ხალხის განვითარების საქმეში. მაგრამ სკოლა ვერ შესარულებს თავის დანიშნულებას, თუ იგი არ იქნება აღტურვილი ყოველგვარი სწავლისათვის საჭირო ხელსაწყოთი. სწავლა-აზრობის კარგად დაყენებისათვის საკმა-ზადებული მასწავლებლები; მართალია, მასწავლებელი სული და გულია სკოლისა, და მის პიროვნებას დიდი მნიშვნელობა აქვს სასწავლებელში, მაგრამ მასწავლებელს მხოლოდ მაშინ შეუძლიან პირნათლად შესარულდოს თავისი მოვალეობა, თუ მას, ნიქსა და ცოდნის გარდა, ექნება საშუალება სწავლა ვახადოს თვალსაჩინო და მით დაუზახლოვს იგი ცხოვრებას. საზოგადოდ სკოლებში აქამდე გამეფებულია სკოლისტური წესი სწავლებისა. მასწავლებელი მხოლოდ სიტყვიერად ხსნის ამა თუ იმ საგანს, და მოსწავლეები სახელმძღვანელო წიგნებში იზებირებენ იმავეს. მასწავლებელმა ესე სტევა, წიგნში ესე სწერია—აი თავი და ბოლო სკოლაში მიღებულ სწავლის წესისა. სკოლას, თუ შეიძლება ასე ითქვას, უდის მხოლოდ წიგნის სუნი, და ცხოვრებისა მას არაფერი სცხია. ის მოსწავლე, რომელიც სკოლაში მიღებულს ათამაშებს—ბანიკი ჰყოფს მათ და ხან ამრავლებს—ცხოვრების მიერ მიცემულ ამოცანას წინაშე, სადაც მხოლოდ რამოდენიმე ათეული თამაშის როლს, უძლურია, და უბრალო ნოქარი ან-გარიში იყიდის მას და გაქვიდის. და განა ჩვენი მოსწავლენი მარტო ანგარიში არიან სუსტნი? ისინი სუსტნი არიან მულამ, როდესაც შეხედებიან ხოლმე ცხოვრებას პირდაპირ, ჩვენი მოსწავლეთა ცოდნა, ასე რომ ვსთქვათ, თეორეტიულია, და შორეული ცხოვრებას. სკოლაში გამეფებულ სკოლისტურმა სწავლები წესმა ჩახტება ხიდი სკოლასა და ცხოვრების შუა.

უკანასკნელ ხანებში სკოლა დიდია ამ გაყინული წერტილიდან და იწყე ცხოვრებასთან დაახლოვება. საუკეთესო საშუალებად ამ დაახლოვებისა გამოცხადდა თვალსაჩინო სწავლა. ყოველივე საგანი, რომელსაც კი სკოლაში გადიან, უნდა იქმნეს მოსწავლეებისთვის მიერ ნამდვილად განხილული, და არა მხოლოდ სიტყვიერად ახსნის მასწავლებლებისაგან და მოსწავლეების მიერ წიგნში და ზეპირბეჭდილი. თვალსაჩინო სწავლა წინადაც იყო მიღებული სკოლებში, მაგრამ იგი ისე, სხვათა შორის, არსებობდა. დღეს კი თვალსაჩინო სწავლამ უნდა პირველი ალავი დაიქროს და გასდევნოს დამყაყებული სკოლისტური სწავლების წესი. რასაკვირველია, თვალსაჩინო სწავლის წინაარსიც უფრო გავრ-თივდა.

თვალსაჩინო სწავლისათვის საჭიროა სხვა და სხვა ხელსაწყოები (ინსტრუმენტი) და უკანასკნელ ხანებში აუარებელი ხელსაწყოები იქნა გამოგონილი. მთელი ქარხნები აშენდა სკოლისათვის საჭირო ხელსაწყოების დასამზადებლად, მაგრამ დიდი დრო გავიდა, ვიდრე მასწავლებელი გაეცნობიან ამ ხელსაწყოებს და გამოიყენებენ სწავლისათვის. სწავლის ახალი წესები ძალიან ნელა ვერცდებდა სკოლებში. უმეტესი ნაწილი მასწავლებლებისა ენთუქება ძველ წესებს, და თავის შვირდებს ასწავლის ისე, როგორც მისთვის უსწავლებიათ, და, თქვენ წარმოიდგინეთ, იმავე სახელმძღვანელოებითაც კი რომლითაც მას თვითონ უსწავლია, და სწორედ საუბრაგოვო გამოფანა, რომელიც გაიხსნა ამ ვახაზებულს პეტერბურგში ზედ მიწევნა. ამ გამოფენის წყალობით მასწავლებლები გაეცნობიან ახალ ხელსაწყოებს, და აფასებენ მათ; და ცოტად თუ ბევრად წინ წასწევენ თავთაიანთ სწავლის ტენიანას. რასაკვირველია მთელი რუსეთის მასწავლებლობა თავის თვლით ვერ იხილავს ამ გამოფენას, მაგრამ ძალიან ბევრნი კი ნახავენ, რადგანაც გამოფენისათვის შერჩეული იმისთანა დრო, როდესაც მასწავლებლები თავისუფლნი არიან. (ამდევნა გავრცელდა 15 ივლისამდე). ამის გარდა გამოფენის შედეგები იქნება დაბეჭდილი, და მას-

ჩამოველი განყოფილება.

სკოლის აშენებას შეეხება. აქ გამოფენილია მოდლები და გვეგები ერთ კლასიან და ორ კლასიან სახალხო სკოლის შენობისა, აგრევე სურათები და გვეგები სხვა და სხვა საშუალო სასწავლებლებისა. სკოლის შენობას უდრის მნიშვნელობა აქვს მოსწავლეთა ჯანმრთელობისათვის. საქმარისა ცოტა ნაკლები სინათლე იყოს კლასში, მეტერი ღებოდეს, ცოტა პერი იყოს, რომ ყოველივე ამი გამოიწვიოს სხვა და სხვა ავად-მყოფობანი. ვიდრე სკოლას დავაარებდეთ საჭიროა ჯერ სკოლისათვის გამოსადეგი შენობა აშენდეს. და განა ამისთანა შენობების აშენება ისე ადვილია? ამ შენებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის, თუ რამდენი მოსწავლისათვის აშენდეს სკოლას, რამდენი პერი, სინათლე, ალავია საჭირო თითო მოსწავლისათვის, რომელი მხრიდან უნდა შეიღოდეს კლასში სინათლე, სად ან როგორი სადგომი მოუყოს მასწავლებელს, როგორი გვეგა ამ მასალა საჭირო რომ სკოლის შენობა შევიდრიც იყოს, ჰვიინურცი, იაფიც და ცეცხლის გაჩენისაგანაც უზრუნველყოფილი. რასაკვირველია ეს არც თუ ადვილი საქმეა, და აი ამისთვის სატენიკო საზოგადოებამ გამოაცხადა კონკურსი, ვინც წარადგენს საუკეთესო გვეგას ერთკლასიან და ორკლასიან სკოლის შენობისა. ძალიან ბევრმა წარადგინა გვეგა საკონკურსოდ. ყველა ეს გვეგები გამოფენაზეა. მათ მალე განიხილავენ და დააფასებენ. კარკი იქნებოდა, რომ ჩვენში, ვისაც სურს სკოლის შენობა ააშენოს, გამოიწვიოს მოწონებული გვეგა, და ამ გვეგით იხელმძღვანელოს აშენების დროს. თუ წერა-კითხვის საზოგადოებამ შეიძინა ამ გვეგებს თავის სკოლების ასაშენებლად კარგს იზავდა. აი ადრესი სატენიკო საზოგადოებისა: С.П. Ипператорское Русское техническое общество. Соляной породак.

გამოფენილ სკოლის შენობების მოდლებში ყურადღებას იპყრობს საერაობა სკოლის გვეგა. ერთკლასიანი სკოლის შენობა განიყოფება ორად. დიდ ნახევარში მოთავსებულია თითო სკოლა, მომკრო ნახევარში კი მასწავლებლების სადგომია. ის ნახევარი, სადა მოთავსებულია სკოლა, შესდგება ერთი საკლასო ოთახისაგან და დიდ დერეფნისაგან. დერეფნი მოსწავლეები იხიდან ხოლმე ზამთარში პალტოებს, და გავიითილის შემდეგაც აქ გამოდიან. მასწავლებლების სადგომი შესდგება ორი ოთახისაგან, სამხარეულოსაგან და დერეფანისაგან.

გამოფენილი სკოლის შენობების მოდლები.

გამოფენილი სკოლის შენობების მოდლები და გვეგები ერთ კლასიან და ორ კლასიან სახალხო სკოლის შენობისა, აგრევე სურათები და გვეგები სხვა და სხვა საშუალო სასწავლებლებისა. სკოლის შენობას უდრის მნიშვნელობა აქვს მოსწავლეთა ჯანმრთელობისათვის. საქმარისა ცოტა ნაკლები სინათლე იყოს კლასში, მეტერი ღებოდეს, ცოტა პერი იყოს, რომ ყოველივე ამი გამოიწვიოს სხვა და სხვა ავად-მყოფობანი. ვიდრე სკოლას დავაარებდეთ საჭიროა ჯერ სკოლისათვის გამოსადეგი შენობა აშენდეს. და განა ამისთანა შენობების აშენება ისე ადვილია? ამ შენებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის, თუ რამდენი მოსწავლისათვის აშენდეს სკოლას, რამდენი პერი, სინათლე, ალავია საჭირო თითო მოსწავლისათვის, რომელი მხრიდან უნდა შეიღოდეს კლასში სინათლე, სად ან როგორი სადგომი მოუყოს მასწავლებელს, როგორი გვეგა ამ მასალა საჭირო რომ სკოლის შენობა შევიდრიც იყოს, ჰვიინურცი, იაფიც და ცეცხლის გაჩენისაგანაც უზრუნველყოფილი. რასაკვირველია ეს არც თუ ადვილი საქმეა, და აი ამისთვის სატენიკო საზოგადოებამ გამოაცხადა კონკურსი, ვინც წარადგენს საუკეთესო გვეგას ერთკლასიან და ორკლასიან სკოლის შენობისა. ძალიან ბევრმა წარადგინა გვეგა საკონკურსოდ. ყველა ეს გვეგები გამოფენაზეა. მათ მალე განიხილავენ და დააფასებენ. კარკი იქნებოდა, რომ ჩვენში, ვისაც სურს სკოლის შენობა ააშენოს, გამოიწვიოს მოწონებული გვეგა, და ამ გვეგით იხელმძღვანელოს აშენების დროს. თუ წერა-კითხვის საზოგადოებამ შეიძინა ამ გვეგებს თავის სკოლების ასაშენებლად კარგს იზავდა. აი ადრესი სატენიკო საზოგადოებისა: С.П. Ипператорское Русское техническое общество. Соляной породак.

გამოფენილი სკოლის შენობების მოდლები.

გამოფენილი სკოლის შენობების მოდლები და გვეგები ერთ კლასიან და ორ კლასიან სახალხო სკოლის შენობისა, აგრევე სურათები და გვეგები სხვა და სხვა საშუალო სასწავლებლებისა. სკოლის შენობას უდრის მნიშვნელობა აქვს მოსწავლეთა ჯანმრთელობისათვის. საქმარისა ცოტა ნაკლები სინათლე იყოს კლასში, მეტერი ღებოდეს, ცოტა პერი იყოს, რომ ყოველივე ამი გამოიწვიოს სხვა და სხვა ავად-მყოფობანი. ვიდრე სკოლას დავაარებდეთ საჭიროა ჯერ სკოლისათვის გამოსადეგი შენობა აშენდეს. და განა ამისთანა შენობების აშენება ისე ადვილია? ამ შენებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის, თუ რამდენი მოსწავლისათვის აშენდეს სკოლას, რამდენი პერი, სინათლე, ალავია საჭირო თითო მოსწავლისათვის, რომელი მხრიდან უნდა შეიღოდეს კლასში სინათლე, სად ან როგორი სადგომი მოუყოს მასწავლებელს, როგორი გვეგა ამ მასალა საჭირო რომ სკოლის შენობა შევიდრიც იყოს, ჰვიინურცი, იაფიც და ცეცხლის გაჩენისაგანაც უზრუნველყოფილი. რასაკვირველია ეს არც თუ ადვილი საქმეა, და აი ამისთვის სატენიკო საზოგადოებამ გამოაცხადა კონკურსი, ვინც წარადგენს საუკეთესო გვეგას ერთკლასიან და ორკლასიან სკოლის შენობისა. ძალიან ბევრმა წარადგინა გვეგა საკონკურსოდ. ყველა ეს გვეგები გამოფენაზეა. მათ მალე განიხილავენ და დააფასებენ. კარკი იქნებოდა, რომ ჩვენში, ვისაც სურს სკოლის შენობა ააშენოს, გამოიწვიოს მოწონებული გვეგა, და ამ გვეგით იხელმძღვანელოს აშენ

